

Covenant & Conversation yazılanna yönelik cömert sponsorlukları için The Maurice Wohl Charitable Foundation'a teşekkürlerimizle

Liderler Ulusu

Yitro 5781

Bu haftaki *peraşa*, görüldüğü kadarıyla “tezatların incelenmesi” temelinde bir öğrenim sağlayan iki olayı içermektedir. İlki, 18. *perektedir*. Moşe'nin kayınpederi ve bir Midyan Rahibi olan Yitro, Moşe'ye liderlikteki ilk dersini vermektedir. İkinci olayda esas itici unsur, Sinay Dağı'nda gerçekleşen emsalsiz ve tekrarı olmayan tezahür yoluyla Bene-Yisrael'le bir ahit yapan Tanrı'nın ta Kendisi'dir. Tarihte ilk ve tek kez olmak üzere, Tanrı tüm bir halka görünmekte, onlarla bir ahit yapmakta ve onlara dünyanın en ünlü kısa etik kodunu, On Emir'i vermektedir.

Bir Midyani'nin pratik tavsiyesi ile Tanrısal Tezahür'ün ta kendisinin zaman-üstü sözleri arasında ne gibi bir ortak payda olabilir? Burada özellikle vurgulanan bir tezattır ve önemli bir tezattır bu. İdari şekil ve yapılar özellikle Yahudi kökenli değildir. Bunlar *hohmann*, yani insan ırkının evrensel bilgeliğinin bir parçasıdır. Yahudiler liderliğin birçok şeklini tanımışlardır: Peygamberler, İleri Gelenler, Hâkimler ve Krallar; Roma egemenliği altındaki Yisrael'de Nası'nın ve Babil'de Reş Galuta'nın liderliği; kasaba konseyleri (*şiva tuve a-ir*) ve farklı oligarşi türleri; ve demokratik bir şekilde seçilen Keneset'e kadar ve onu da içeren diğer çeşitli yapılar. *İdare şekilleri ne ebedi birer hakikattir, ne de münhasıran Yisrael'e aittir*. Aslına bakılırsa, Tora monarşiden bahsettiği zaman, bir zaman gelip halkın “Üzerimize, çevremizdeki tüm uluslar gibi bir kral atayalım” diyeceğini belirtmektedir ki bu, Tora'nın bütününde, Yisrael'e diğer ulusları taklit etmelerinin emredildiği (veya bu konuda izin verildiği) tek örnektir. Siyasi yapılar hakkında Yahudiliğe mahsus hiçbir şey yoktur.

Ancak özellikle Yahudi olan bir nokta vardır ki o da, Sinay'daki ahit prensibidir; Yisrael'in, tek nihai kral ve kanun koyucusu Bizzat Tanrı olan tek ulus ve

seçilmiş halk olduğu ilkesidir. “Sözü’nü Yaakov’a, hükümlerini ve kanunlarını Yisrael’e açıkladı. Bunu başka hiçbir ulusa yapmadı ve kanunlarını onlara bildirmedi; *Alelu-y-a.*” (Teilim 147:19-20). Sinay’daki ahdin ilk kez olmak üzere tesis ettiği olgu, *iktidarın ahlaki sınırları* olmuştur.¹ Tüm insani yetkiler, Tora’nın ta kendisinin kapsayıcı ahlaki buyruklarına tabi olan, temsilcilik yetkileridir. Gökler haricinde mutlak hiçbir iktidar yoktur. Yahudiliği antik dünyanın imparatorluklarından ve Batı’nın laik milliyetçiliklerinden ayrı tutan prensip hep bu olmuştur. Sonuç olarak, Yisrael pratik siyasi konuları bir Midyani’den öğrenebilir, ama siyasetin sınırlarını Bizzat Tanrı’dan öğrenmek zorundadır.

Ancak bu tezada rağmen, her iki olay arasında - Yitro ve Sinay’daki tezahür arasında - ortak bir tema da vardır; yani liderliğin temsilcilere devredilmesi, dağıtılması ve demokratikleştirilmesi. Yalnızca Tanrı tek başına hüküm sürebilir.

Bu tema Yitro tarafından gündeme getirilmektedir. Yitro, damadını ziyarete gelir ve onu tek başına liderlik ederken bulur. “Bu yaptığın iyi değil” (Şemot 18:17) der ona. Tora’nın bütünü içinde *lo tov*, “iyi değil” sözlerinin geçtiği sadece iki yerden biridir bu. Diğeri ise, Tanrı’nın “Adamın yalnız olması iyi değil [*lo tov*]” dediği Bereşit 2:18’dir. Biz tek başımıza liderlik edemeyiz. Tek başımıza yaşayamayız. Yalnız olmak iyi değildir.

Yitro, görevin dağıtılmasını önerir:

Sen Tanrı’nın huzurunda halkın temsilcisi olmalı ve onların anlaşmazlıklarını O’na getirmelisin. Onlara hükümleri ve talimatları öğret ve sürmeleri gereken yaşamı ve nasıl davranmaları gerektiğini göster. Fakat tüm halktan, kabiliyetli adamlar seç - Tanrı’dan çekinen kişiler, haksız çıkardan nefret eden dürüst insanlar - ve onları, binli, yüzlü, ellili ve onlu grupların başına ata. Tüm zamanlarda halka Yargıçlar olarak hizmet etsinler, ama her büyük davayı sana getirsinler. Tüm küçük davaları ise kendileri görebilirler. Bu, senin yükünü hafifletecektir, çünkü onlar onu seninle beraber taşıyacaklar. (Şemot 18:19-22)

Bu kayda değer bir görev devridir. Bene-Yisrael’e mensup her bin kişi arasında 131 lider olduğu anlamına gelmektedir (bir tane binbaşı, on tane yüzbaşı, yirmi tane ellibaşı ve yüz tane onbaşı). Yisrael’e mensup her sekiz kişiden birinden, bir tür liderlik rolü üstlenmesi beklenmekteydi.

Sonraki bölümde, Sinay Dağı’ndaki tezahürden önce, Tanrı, Moşe’ye, Bene-Yisrael’e onlarla bir ahit yapma teklifinde bulunmasını emreder. Bu süreç içinde Tanrı, Yahudi halkının görev tanımının esas itibariyle ne olduğunu açıkça belirtir:

Mısır’a yaptıklarımı ve sizi nasıl da kartal kanatları üzerinde taşıyıp Kendime getirdiğimi gördünüz. Şimdi - Bana kayıtsız şartsız itaat eder ve Antlaşmamı

---

¹ Bu fikrin original tasviri için lütfen Rabi Sacks’ın “Liderlikte Kadınlar” (Şemot 5781) yazısında Şifra ve Pua hakkındaki yorumlarına bakınız.

korursanız, o zaman tüm halklar arasında Benim özel Hazinem olursunuz. Dünyanın tümü Bana ait olmasına karşın, siz Benim için *bir Koenler (Rahipler) Krallığı ve kutsal bir ulus olacaksınız.* (Şemot 19:4-6)

Bu çok çarpıcı bir ifadedir. Her ulusun kendi rahipleri vardı. Bereşit kitabında, Avraam'ın çağdaşı olan ve "En yüce Tanrı'nın bir rahibi" olarak nitelenen Malkitsedek'le karşılaşmıştık (Bereşit 14:18). Yosef'le ilgili anlatım, toprakları millileştirilmeyen Mısırlı rahiplerden bahsetmektedir (Bereşit 47:22). Yitro bir Midyan rahibiydi. Antik dünyada rahiplik açısından özel herhangi bir şey yoktu. Her ulusun rahipleri ve kutsal insanları vardı. Yisrael hakkında özgün olan nokta, *mensuplarının her birinin bir rahip olacağı, vatandaşlarının her birinin kutsal olmasının beklendiği bir ulus haline gelecek olmasıydı.*

Ağustos 2000'de, dünyanın önde gelen tüm dinlerini temsil eden iki bin dini liderin katıldığı çok özel bir toplantının gerçekleştiği Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda Rabi Adin Steinzaltz'la birlikte durduğumu bugün gibi hatırlıyorum. O seçkin insanlar arasındayken bile bizim hâlâ farklı olduğumuza işaret etmiştim. Bizden başka takım elbise giyen neredeyse hiçbir dini lider yoktu. Diğer herkes resmi cüppelerini giymekteydi. Rahiplerin ve kutsal insanların, ayrı bir konumda olduklarının (*kadoş*, yani "kutsal" sözcüğünün öz anlamı da "ayrı ve özel olmak" şeklindedir) bir göstergesi olarak ayırt edici kıyafetlere bürünmeleri neredeyse evrensel bir olgudur. Tanah sonrası Yahudilikte hiçbir resmi görev cüppesi yoktu, çünkü herkesten kutsal olması beklenmekteydi² (Aristo'nun bir öğrencisi olan Theophrastus, Yahudileri "bir filozoflar ulusu" olarak adlandırarak aynı fikri yansıtmıştır.³).

Yine de, acaba Yahudiler herhangi bir zamanda ne açıdan bir Koenler/Rahipler Krallığı olmuşlardır? *Koenler* ulusun içinde elit bir sınıftı; Levi kabilesi mensubu olup, ilk Koen Gadol Aaron'un soyundan geliyorlardı. *Keter Keuna*, yani Rahiplik tacı hiçbir zaman tam olarak demokratikleştirilmiş değildi.

Bu sorunla yüz yüze kalan açıklama otoriteleri iki çözüm önerirler. *Koanim*, yani "Rahipler" sözcüğü, "başkanlar" veya "liderler" anlamına gelebilir (Raşi, Raşbam). Veya "hizmetkârlar" anlamına da gelebilir (İbn Ezra, Ramban). Ama konu da tam olarak budur. Bene-Yisrael'e, *bir hizmetkâr-liderler ulusu* olmaları çağrısında bulunulmuştur. Onlar, ahdin hükmüyle, sadece kendileri ve aileleri için değil, bir bütün olarak ulusun ahlaki-manevi durumu için de sorumluluk kabul etmeye davet edilmiş olan halktı. Bu, daha sonraları *kol Yisrael arevim ze ba-ze*, "Tüm Yisrael mensupları, birbirinden sorumludur" (*Şevuot* 39a) fikri olarak bilinegelen prensiptir. Yahudiler, liderliği, ne kadar kutsal veya yüce olursa olsun tek bir bireye veya tek bir

---

² Bu fikir, Eski Ahit olarak adlandırdıkları Tanah'ın prensiplerini en çok ciddiye alan Hıristiyanlar olan Püritenlerin devrinde, Protestan Hıristiyanlık'taki "tüm inananların rahipliği" ifadesinde yeniden ortaya çıkmıştır.

³ Bkz. Josephus, *Contra Apion* 1:22.

elit şahsa bırakmayan halktı. Bunun yerine, içlerinden her birinden hem bir başkan hem de bir hizmetkâr olması beklenmekteydi; başka bir deyişle, her birine bir lider olması çağrısında bulunulmuştu. Liderlik başka hiçbir zaman bundan daha derin ve sağlam bir şekilde demokratikleştirilmiş değildir.

Yahudileri tarihsel anlamda liderlik edilmesi zor hale getiren de bu olmuştur. Yisrael'in ilk Cumhurbaşkanı Hayim Weizman'ın ünlü bir sözünde söylediği gibi: "Ben, bir milyon başkandan oluşan bir ulusun başındayım."

Tanrı'nın bizim çobanımız olduğu doğrudur, ama hiçbir Yahudi hiçbir zaman bir koyun olmamıştır. Aynı zamanda, Yahudileri, dünya üzerinde, nüfuslarıyla tamamen orantısız bir ölçüde etkili olmaya sevk etmiş olan da budur. Yahudiler dünya nüfusunun sadece minik bir parçasını - sadece yüzde birin beşte birini - oluştururlar; ama insani girişimin herhangi bir alanındaki liderlerin olağanüstü yüksek bir yüzdesini onlar teşkil eder.

Yahudi olmak, liderlik etme çağrısına muhatap olmak demektir.⁴

ŞABAT SOFRASI İÇİN SORULAR

1. Nasıl hem takipçi hem de lider olabiliriz?
2. Bir halk olarak, daha iyi takipçiler veya daha büyük liderler olmaya öncelik vermemiz gerektiğini düşünüyor musunuz?
3. Liderlik etme çağrısına siz nasıl cevap vereceksiniz?

Jonathan Sacks
The Office of Rabbi Sacks

www.RabbiSacks.org

[f](#) [t](#) [@](#) [RabbiSacks](#)

The Office of Rabbi Sacks, PO Box 72007, London, NW6 6RW • +44 (0)20 7286 6391 • info@rabbitsacks.org

© Rabbi Sacks • All rights reserved • Rabbi Sacks'ın Ofisi Covenant and Conversation Trust tarafından desteklenmektedir

⁴ Önümüzdeki Kedoşim *peraşasıyla* ilgili yazımızda, Yahudilikte bir takipçinin rolü konusunda daha derinlere ineceğiz.